

Sprit af Rodfrugter.

Foredrag holdt i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab
den 8. Oktober 1902 af Hr. *Rudolf Schou*.

I den senere Tid har Landmændenes Opmærksomhed ved Artikler i Fagpressen været henledet paa, hvorvidt denatureret Sprit kan antages i større Omfang at ville afløse Elektricitet, Gas, Petroleum, Kul og andre Lys- og Varmegivere. Og Grunden til, at Landbruget har interesseret sig for at faa dette Spørgsmaal besvaret er, at der herved synes at aabne sig en Mulighed for en ny Landbrugsindustri.

Det turde derfor være det rigtige ved et Foredrag om denne Sag at begynde med at sammenligne Omkostningerne ved Anvendelse af Sprit samt Erfaringen herom fra andre Lande.

Medens der i Danmark betales den samme Afgift til Staten, hvad enten den fremstillede Sprit drikkes eller anvendes til teknisk Brug, er i de fleste andre europæiske Lande Sprit til teknisk Brug fritaget for at svare Afgift, og af denne Grund er Forbruget af denne Sprit i Stigning, om end i meget forskjellig Grad. Man anslaaer vort Forbrug af teknisk Sprit til c. $1\frac{1}{5}$ Pot 8^0 pr. Individ, medens der i Tyskland bruges c. $4\frac{1}{2}$ Pot og i Frankrig c. $1\frac{1}{5}$ Pot, altsaa det samme Kvantum som i Danmark og det endskjøndt teknisk Sprit i Frankrig er afgiftsfri.

Der arbejdes stærkt — dog særlig i Tyskland og Frankrig — paa at udvide Brugen af teknisk Sprit, som

til Kogning, Opvarmning og Belysning i Sammenligning med Petroleum frembyder den meget betydelige Fordel ikke at ose og i det Hele er renligere at bruge.

Hvor der er let Adgang til Gas har man dog allerede disse Fordele; hvor man — som paa Landet — ikke har Gas, kan man til Belysning, Kogning, Opvarmning samt til Motorer anvende almindelig denatureret Sprit, hvorimod denne ikke lader sig bruge til Eddikefabrikation, i kemiske Fabriker m. m. Det er dog i de fleste Lande tilladt at anvende Sprit, som ikke er denatureret, til teknisk Brug, og afgiftsfrit, naar der føres et nærmere fastsat Tilsyn med Virksomhederne, som forhindrer Misbrug. Til Denaturering anvendes navnlig Træsprit og Pyridinbaser, som gjøre Produktet udrikkeligt.

Sprit anvendes væsentlig i følgende Industrier: Ferniskogier, Møbelindustri (Polering), Celluloidfabrikation, Hattfabriker, Eddikefabrikation, Farverier, Parfumerier, kemiske Fabriker (Chloroform, Collodium Chloral), Garverier og til Fremstilling af Æther, som bruges i stor Mængde ved Fabrikationen af Sprængstoffer. I Frankrig anvendes 0.33 Pot absolut Alkohol pr. Indbygger til Opvarmning og Belysning og 0.25 Pot til egentlig teknisk Brug. Ejendommeligt er det, at Frankrig med sin høje Petroleumstold ikke bruger mere, og at der ialt afgiftsfrit pr. Individ ikke er brugt mere end man for Tiden anslaaer Forbruget til i Danmark.

De Behageligheder, som ere forbundne med Benyttelse af Spiritus i Stedet for Petroleum, ere meget store og maa værdsættes ret højt af de bedrestillede Befolkningslag; foruden den større Renlighed har man den Fordel, at Apparaterne ikke ere dyre i Anskaffelse.

Man kjender gennem mange Aar her i Landet Sprit til Kogbrug i det mindre, hvortil enten anvendes direkte Forbrænding eller en almindelig Væge. Tilsætter man 25—30 pCt. Benzin og bruger man Væge faar man noget mere Nyttelvirkning og lidt billigere Varme, men en saadan Flamme kan ose, og den direkte Forbrænding uden Tilsætning af Benzin eller uden særlige Forbrændings-

apparater er nogenlunde økonomisk, foruden at der er den Fordel, at Apparaterne ere meget billige.

En helt anden Sag er Belysning ved Sprit eller hvis man til særligt Brug som f. Ex. Lodning eller Strygning vil have høje Temperaturer, saa maa man anvende særlige Apparater, i hvilke Spritten bringes i Gasform og forbrændes som Gas. Her anvendes baade til Belysning og Opvarmning den samme Konstruktion. Spritten fordampes i en lille Kjedel, i hvilken den suges op med en Væge eller presses op med et Trykapparat. Under Kjedlen er da anbragt en lille Lampe — en Vaagebrænder — som udfører Fordampningen. Den fordampende Sprit undviger med Voldsomhed gennem en Injektør ind i en almindelig Bunzensk Brænder, hvor den fornødne Luft tilføres. Da Sprit brænder med en blaalig, meget varm Flamme, maa man til Belysning bruge Glødenæt.

De i Frankrig udførte Undersøgelser have givet følgende Hovedresultater angaaende Alkohol til Belysning, naar der regnes med en Pris af 36 Øre pr. Pot.

Olie koster 5 Gange saa meget som Alkohol og kan ikke give et saa intensivt Lys.

Elektricitet koster i Kjøbenhavn 4.2 Øre pr. Time for en 25-Lys Lampe. Der er Tale om en Prisreduktion paa 20 pCt., hvorved en 25-Lys Lampe vil koste 3.4 Øre pr. Time.

Spiritus koster $1\frac{1}{2}$ Øre pr. Time for en 25-Lys Lampe.

Gas koster med Glødelys 1 Øre pr. Time for en 35-Lys Lampe.

Hvor der er Adgang til Elektricitet og Gas vil førstnævnte Lys bruges som Luxuslys til almindeligt Brug og sidstnævnte vil bruges, hvor Billigheden tages mere i Betragtning. Men baade ved Elektricitet og Gas er der den Ulempe, at der kræves indlagt Ledninger i Husene. Elektricitet er kostbar i Indlæg og i Udstyrelse, og Gas vil man ikke gjerne bruge i hele Huset af Sundhedshensyn.

Den Belysning, som bruges mest her i Landet, er Petroleum, hvorfor en Sammenligning mellem Petroleum

og Sprit har særlig Interesse; det er imidlertid ikke ganske let, da her er Tale om et forskjelligt Lys. I den sidste Tid har man faaet Petroleumslamper med Glødenæt, men de ere for stærke i Lyset til de Tusinder af Hjem, hvor der bruges Petroleumslamper med en Styrke af c. 10 Lys.

En Sammenligning er saaledes vanskelig, thi den almindelige Spritglødelampe er c. 23 Lys; dog arbejdes der stærkt paa at konstruere en mindre Spritlampe. De sidste franske Forsøg udvise en Udgift af $1\frac{1}{2}$ Øre pr. 25-Lys Spritlampe mod 2 Øre for Petroleum, regnet til 17 Øre pr. Pot.

Til Kogning kan man regne, at en Pot Sprit har samme Varmeevne som 32 Kubikfod Gas, der — til en Pris af 3 Kr. pr. 1000 Kubikfod — koster 9.6 Øre og altsaa er meget billigere end Sprit.

Hvor der ikke findes Gas og man til Kogebrug har Valget imellem Petroleum og Sprit, vil man vælge Petroleum, naar man tager Hensyn til hvad der er billigst, idet Petroleum giver næsten dobbelt saa mange Varmeheder og ikke koster mere end det halve. Behagelighederne ved Sprit ere imidlertid saa store, at man i mange Tilfælde vil se bort fra Udgiften, og da der allerede bruges en Del Sprit til Kogning, baade i By og paa Land, har man Ret til at gaa ud fra, at dette Forbrug vil stige ret betydeligt, hvis den denaturerede Sprit bliver afgiftsfri.

Tilbage staar at omtale Sprit til Motorer. Det er lykkedes at konstruere Motorer til Sprit, som finde en Del Afsætning i alt Fald i Tyskland og Frankrig, saavel til denatureret som til karbureret Sprit. Den franske Bedømmelse udtaler dog, at inden man faar en fuldt tilfredsstillende Spiritusmotor, er det uundgaaelig nødvendigt at foretage en Mængde videnskabelige og praktiske Undersøgelser, som skulle opklare fuldt ud, hvad der virkelig foregaar i disse Maskiner. Til Automobiler og Baade funktionerede Motorerne meget godt og Resultatet var, at karbureret Sprit kan erstatte Petroleum. Her

maa man dog erindre, at Petroleum er betydelig dyrere i Frankrig end i Danmark, idet Tolden for rensat Petroleum er 9 Øre pr. Pund imod 2 Øre i Danmark.

Beretningerne fra Tyskland gaa mere end den franske Beretning ind paa en Sammenligning med Petroleum.

I 1895 prøvedes det første Spritlokomobil; Udgiften var som 15.12 imod 9.48 for Petroleum, naar der regnes med en Petroleumspris af 22¹/₂ Mark pr. 100 Kgr. og en Spritpris af 18 Mark. Denne Spritpris er meget lav. Regner man, hvad endda er for billigt, at Sprit kan faas for samme Pris som Petroleum, vil Sprit som Drivkraft herefter blive dobbelt saa kostbar som Petroleum. Den omtalte Maskine (11.26 HK) brugte 0.839 Kgr. 93 pCt. Sprit pr. HK-Time imod 0.429 Kgr. Petroleum. Ved Forsøg er man i 1897 kommet ned paa 0.39 Kgr. 93 pCt. Sprit; i 1899 fandt man 0.42 Kgr. 90 pCt. Sprit pr. Time og endelig fandt man i 1901 et Forbrug af 0.455 Kgr. ved 16 HK, 0.425 Kgr. ved 24.8 HK og 0.405 Kgr. ved 23.6 HK; der anvendtes i Maskinerne 90 pCt. Sprit. Nyttearbejdet af Spiritus var 24—28 pCt., medens det var for: Benzinmotorer 14—18 pCt., Petroleumsmotorer 13 pCt., smaa Dampmaskiner 1.8 pCt., middelstore Dampmaskiner 5 pCt., bedste store Dampmaskiner 12 pCt. og Gasmotorer 18.31 pCt.

Denne Opdagelse, at Varmemængden i Spiritus i Maskiner udnyttes dobbelt saa godt som i Petroleum, har givet Stødet til, at Fabrikkerne med megen Energi have kastet sig over Konstruktion af Spiritusmotorer.

Dog ligesom det elektriske Lys gav Stødet til en epokegjørende Forbedring af Gaslyset kan man vente, at Sprit vil give Stødet til Forbedring af Petroleumslys og Petroleumsmaskiner. Iøvrigt har man fundet langt større Udnyttning af Varmeevnen i Petroleumsmaskiner end 13 pCt., endog 37 pCt. skal være naaet. Kampen mod de gamle Kraftmaskiner hører ikke op fordi der findes noget Nyt; saaledes ere Dampmaskinerne blevne meget mere økonomiske end tidligere, bl. a. ved Anvendelse af overhedet Damp. Allerede nu er der opfundet saadanne Forbedringer ved Petroleumslamper, at man kan vente sig

noget epokegjørende. Det er derfor forsigtigst ikke at bygge for meget paa Spritteknikens nuværende Overlegenhed.

I Tyskland var der den betydelige Ulempe, at Prisen paa denatureret Sprit svingede meget stærkt, saaledes at en Hestekrafttime kunde variere fra 8—10 til 18 Pf. En 20 Hestes Maskine kunde altsaa i daglige Driftsomkostninger svinge 16 Mark. For at overvinde dette, besluttede Spritfabrikanterne at garantere Levering af 90 pCt. Sprit til en Pris af 18 Øre pr. Pot indtil Udgangen af September 1908. Senere er Prisen i Partier paa 5000 Kgr. gaaet ned til 15—16 Mark. Ved en saa lav Pris er der selvfølgelig kommet meget Liv i Forbruget. Fra Foraaet 1900 til December 1901 har Fabriken Oberusel leveret 450 Spiritusmaskiner af alle Slags, dog hovedsagelig Lokomobiler eller stationære Maskiner til Landbruget. De bruges ogsaa til Vandhævning, til elektriske Centraler, Teglværksbrug o. s. v. Pasningen er overordentlig simpel og Udgifter til Kul- og Vandtransport bortfalder. Tilsætning af Benzin har ikke givet væsentlig Besparelse, udtaler Beretningen. (Der bør dog tages Reservation overfor denne Paastand.)

Man har begyndt at bruge Spiritus til Lokomotiver og overvejer dens Anvendelse til Plove og andre Markredskaber. Til Baade anvendes ligeledes Sprit, som blandt andre Fordele frembyder den at være betydelig mindre brandfarlig end Petroleum. Angaaende den fremtidige Anvendelse af Sprit til Automobiles udtales, at det beror paa, at Automobilfabrikationen kommer ind i et nyt Spor, nemlig fra at bruges til Sport til at bruges til virkelig nyttebringende Brug i Handel og Industri samt i Samfærdslen. Hensynet til Driftsudgiften er ikke traadt saa meget i Forgrunden endnu, men Fremtiden vil bringe dette Moment stærkere frem og derved forøge Spritforbruget.

Der regnes i Tyskland med en aarlig Afsætning af 500—1000 Spiritusmotorer, som anslaaes til at bruge $4\frac{1}{2}$ Mill. Liter. Man maa dog tage de af Spiritusfabrikanterne

opstillede Fremtidsperspektiver med et vist Forbehold, idet man ikke kan forundre sig over, hvis deres Syn paa Sagen er for lyst.

Der er i Tyskland gjort meget for at fremme Brugen af denatureret Sprit, saaledes kræver Handel hermed ikke siden 1894 Brændevinsbevilling, hvorved Antallet af Udsalgssteder steg stærkt, og endvidere fastsattes, at Kjøberne skulle gjøres bekendt med Styrken af den falbudte denaturerede Sprit. I 1896 bestemtes, at denatureret Sprit skulde holde mindst 80 Vægtprocent eller 85.6 Volumenprocent. Navnlig den sidste Bestemmelse er af megen Betydning for at sikre varig Tilfredshed med Anvendelse af denatureret Sprit. Det er vanskeligt for Sælger og Kjøber at kontrollere Styrken, og ved Henstand — ofte i aabne Beholdere — gaar Styrken ned og man bliver utilfreds med at anvende det som Erstatning for den kvalitetssikre Petroleum.

Forbruget af afgiftsfri Sprit var i 1897—98 meget forskjellig i de enkelte tyske Stater. I Preussen svingede det fra 0.31 Liter (Westfalen) til 2.91 Liter (Brandenburg), i de andre Stater fra 0.27 Liter i Oldenburg til 3.68 Liter i Sachsen. Dette staar i Forbindelse med Produktionsforholdene i de enkelte Stater; hvor der er mange Rektifikationsanstalter er Forbruget størst, thi som Regel sendes Varen raa til Rektifikationsanstalterne og Konkurrencen mellem disse holdt Prisen nede.

Denatureret Sprit er ved disse Foranstaltninger gaaet varigt ind i de store Klassers Forbrug. Hovedpunktet er: lav Pris, ensartet Pris hele Aaret, Organisation af Detailsalget og ensartet god Beskaffenhed af Varen. Prisen er nu næsten den samme over hele Tyskland. Dette har Sammenslutningen af Spritfabrikanter sørget for, ligesom for at de større Forbrugere — som omtalt — for længere Tid kunne sikre sig deres Forbrug til fast Pris indtil Aaret 1908. Detailprisen er reguleret ved at Prisen for en Del sættes paa Flasken, og da Varen sælges i lukkede Beholdere, kan Styrken garanteres. Prisen i Detail er nu 25—28 Pf. pr. Pot af 90 Volumenprocent. Der sælges

2 Kvaliteter: 90 og 95 Volumenprocent, medens der i 1887 betalt 85 Pf. for en daarlig Vare.

Hvor der er god Adgang til god Sprit til rimelig Pris, er Forbruget stigende og Anvendelsen mangeartet. Men Varen skal være god, thi en Lampe eller et Strygejern tilfredsstiller ikke, naar daarlig Sprit anvendes.

Apparaternes Konstruktion er selvfølgelig af megen Betydning. »Centralstelle der Spiritusfabrikanten« har i 1 Aar solgt 11,000 billige Kogeapparater til en Pris af 1 Kr. pr. Stk.; ialt er der solgt 55,000 Apparater, hvoraf 47,000 af de smaa.

Spritolamper maa som andre Lamper passes godt. Vanskeligheden har ligget i at fremstille en Lampe af samme Lysstyrke som en almindelig Petroleumslampe. Dette siges at være lykkedes, og saaledes, at en Pris paa Sprit af 25 Pf. pr. Pot skal kunne konkurrere med Petroleum. »Centralstelle« har solgt 12,000 Lamper.

Endvidere anvendes Sprit til Strygejern, Ovne, Loddelamper og lignende Motorer.

I Tyskland leveres altsaa Sprit til teknisk Brug meget billigt. Da Exporten til Spanien standsede, blev der nemlig en stor Produktion, som der ikke var Afsætning for og den tog man fat paa at anvende som denatureret Sprit. Det er ogsaa lykkedes for saa vidt som det Kvantum, som tidligere gik til Export ud over hvad der nu exporteres, anvendes til teknisk Brug, men medens dette stod paa, trykkedes Prisen paa Grund af Overproduktionen. Fabrikkerne dannede da en Ring ved kunstigt forhøjede Priser og disse Priser fremkaldte yderligere Overproduktion, som stadig volder Vanskeligheder. Endvidere maa Brænderierne til Udredelse af Exportpræmien, 6 Mark pr. Hektoliter, indbetale en Afgift til Staten. Paa Grund af den mindre Export har der ikke været Brug for hele det indbetalte Beløb, som er fordelt imellem Fabrikkerne som Præmie paa den Sprit, de have denatureret, hvorved det er muligt at sælge denatureret Sprit under Produktionsprisen. Hertil kommer, at Drikkesprit er saa højt i Pris i Læ af Toldbeskyttelsen, at den yder-

ligere kan bære noget af Underprisen for den denaturede Sprit.

Indførselstolden er saa høj i Tyskland, at Spiritusfabrikanterne, saa længe de ere enige, kunne beherske Priserne i Indlandet og fremtvinge Forbrug af teknisk Sprit ved at sælge det under Produktionspris; Hensigten hermed er at søge at faa brugt mest mulig af den enorme Overproduktion, som efterhaanden har ophobet sig; alene i Berlin ligger der over 200 Mill. Liter, hvorfor det vil blive ganske nødvendigt at begrænde Produktionen*).

Til trods for alle Anstrengelser er Sprit ikke naaet til en saadan Anvendelse til teknisk Brug, at der, hvis de samme Forhold overføres paa Danmark, kan bygges en ny Industri herpaa.

Vi producere c. 37 Mill. Potter 8° Brændevin om Aaret; komme vi op paa Tysklands Forbrug, vil Produktionen stige med c. 8 Mill. Potter, og det vil tage adskillige Aar, og Betingelsen herfor er Adgang til billig denatureret Sprit samt de andre Lettelser, som ere gennemførte i Tyskland.

Selv om man regner med en meget stor Stigning, vil denne Industri ikke komme Landbruget til Gode under vore nuværende Beskatningsforhold; det afhænger af, om Rodfrugter ved vor nuværende Ordning af Beskatningen kunne konkurrere med de nu anvendte Raastoffer: Majs og andet Korn, eller rettere, hvilken Pris der kan betales for Kartoffler og Sukkerroer i Sammenligning med en Majspris af 4 Øre, en Rugpris af 5¹/₄ Øre og en Bygpris af ligeledes 5¹/₄ Øre. Med disse Priser vil en Pot 8° Raasprit i Produktionspris koste 13 Øre uden Brændevinsafgift, men iberegnet alle andre Omkostninger, og skal man til den Pris tilvirke Raasprit af Kartoffler, vil en Tønde Kartoffler kunne betales med 2 Kroner og et Centner Sukkerroer med 58—65 Øre

*) Fabrikanterne ere nu blevne enige om at tilvirke 18 pCt. mindre end normalt.

uden Bærme eller Affald frit tilbage. I Frankrig betales, naar Prisen for Raasprit er 13 Øre pr. Pot 8°, 58 Øre pr. 100 Pd. Roer. Affaldet betales med 8 Øre pr. 100 Pd. Roer. Ved denne Beregning er Kvaliteten, altsaa Anvendeligheden af Produktet, ladet ude af Betragtning. Herom skal bemærkes, at Roesprit ikke vil falde i den danske Smag og at der til Kartoffelsprit maa sættes Kornsprit i en vis Mængde, omtrentlig i Forholdet 1 Td. Kartoffler til 12 Pd. Byg.

Foruden paa et stort Brænderi i Jylland anvendes der Kartoffler paa et Par mindre Landbrænderier paa Sjælland, men Resultatet af disse sidste synes ikke at være opmuntrende, i hvert Fald gaar det meget smaat og det er snarere i Tilbagegang end i Fremgang. Grunden hertil er sikkert, at der i Danmark er saa let og billig Adgang til Korn, at Kartoffelbrændingen ikke kan betale en tilfredsstillende Pris; i alt Fald vil en Nedgang i Majsprisen gjøre Afsætningen af Kartoffler usikker, saa der ikke for en længere Aarrække kan bygges noget herpaa, og den angivne Pris 2 Kroner pr. Tønde, leveret paa Fabrik, er næppe lønnende, naar der heraf skal udredes Bane- eller Skibsfragt.

Nedenstaaende vil man finde en Oversigt over det her i Landet til Brænderibrug anvendte Raamateriale i Aarene 1897—1901 i Mill. Pd.

	Majs	Andre Kornsorter	Kartoffer	Melasse	Tdr. Ølbærme	Sukkerroer	Gjennem- snitspris pr. 100 Pd.		Oktober Kvartal
							Majs	Byg	Majs
1897	62.1	39.4	10.7	2.8	10937	»	3.45	4.91	3.80
1898	64.5	37.9	3.6	1.1	11070	»	3.99	5.38	4.26
1899	70.5	39.6	1.0	»	10543	0.13	4.02	5.22	4.02
1900	62.7	38.6	13.98	»	10134	»	4.47	5.24	4.75
1901	65.2	38.6	17.3	»	9025	»	4.75	5.26	5.44

Gjennemsnitsprisen for hele Aaret for Majs og Byg findes ligeledes anført, men har ikke fuld Betydning, da Brønderierne kunne have købt Majs betydelig billigere, nemlig naar Noteringen har været lavere end Gjennemsnittet. Betragter man Forbruget af Kartofler, som jo finder Sted om Efteraaret, vil man finde, at Majsprisen i det sidste Kvartal i alle de 3 Aar 1897—1900—1901, hvor der er brugt mange Kartofler, har været særlig høj, hvoraf det større Kartoffelforbrug formentlig forklares. Man vil af Tabellen se, at Forbruget af Majs og andet Korn er meget stabilt, medens Kartoffelforbruget er stærkt svingende, i 5 Aar svingende fra 1 Mill. Pd. = 5000 Tdr. til 17 Mill. Pd. = 85,000 Tdr. Kartofler kunne altsaa til Tider konkurrere med Majs og Korn, men der er ingen Stabilitet og der kan saaledes ikke bygges herpaa, og skal man ind paa i størst muligt Omfang at bruge Kartofler til Afløsning af Korn, maa Lovgivningsmagten sættes i Bevægelse.

Vi skulle ikke her komme nærmere ind paa vort Beskatningssystem i Sammenligning med andre Landes, idet det vil føre for vidt og ikke i Øjeblikket behøver at behandles nærmere. Herom findes blandt andre Steder nogle Oplysninger af J. Winkel i Nationaløkonomisk Tidsskrift 1902, 3. Hefte, hvoraf vi angaaende benyttet Raamateriale skulle fremdrage følgende Oplysninger: I Sverrig anvendtes som Raamateriale 60 pCt. Majs, endvidere $\frac{1}{2}$ Million Tønder Kartofler, 11 Millioner Pd. Melasse og 760,000 Tdr. Roer; i Tyskland anvendtes c. 56 Millioner Tdr. Kartofler, c. 1.2 Mill. Centner hjemlige Kornsorter, c. 600,000 Centner Majs og c. 2.2 Mill. Centner Druer og Frugt; i Frankrig 510,000 Tdr. Korn, 570 Tdr. Kartofler, 480,000 Tdr. Melasse, c. 802,000 Tdr. Roer og 55,000 Tdr. Vin, Frugtvin o. s. v. Endvidere kan oplyses, at der i Rusland anvendtes i 1897—98 8 Mill. Tdr. Kartofler, 1.26 Mill. Tdr. Rug, 0.82 Mill. Tdr. Malt, 0.48 Mill. Tdr. Majs, 11.8 Mill. Pd. Melasse fra Sukkerroer. I Danmark anvendtes endelig 65 Mill. Pd. Majs, 38.6 Mill. Pd. andre Kornsorter, 86,000 Tdr. Kar-

tofler (= Udbyttet af c. 860 Tdr. Land) og c. 9000 Tdr. Ølbærme. Tyskland og Rusland anvende saaledes hovedsagelig Kartoffler, Frankrig bruger en betydelig Mængde Sukkerroer og Melasse og Danmark langt overvejende Korn, medens Sverrig anvender alle tre Hovedraaprodukter i betydelig Mængde. Der er herved et udmærket Grundlag for nærmere Studium af de forskellige Beskatningsformers Virkning, og selvfølgelig vil det ikke være nogen vanskelig Opgave at konstruere en Beskatningslov, som tvinger Brænderierne til at bruge et bestemt Raamateriale.

Vor nuværende Produktion af Spiritus andrager c. 36.s Mill. Potter 8°. Tænker man sig dette Forbrug som stabilt, hvad man har Grund til, og vil man hertil anvende Kartoffler som Raamateriale, vil der med et Udbytte af 100 Tdr. Kartoffler pr. Td. Land blive Anvendelse for c. 19,500 Tdr. Land med Kartoffler, og vil man anvende Sukkerroer, bliver der Brug for c. 18,000 Tdr. Land. Som bemærket kan man ikke helt udelukke Korn af Hensyn til, at der forlanges en bestemt Smag. Hvad der turde ligge nærmest for os, er til Drikkebrændevin at bruge Kartoffler og noget Korn, og til teknisk anvendt Spiritus at anvende Melasse samt Affaldet fra Kartoffel- og Kornbrænderierne. Tænker man sig Spiritus til teknisk Brug frigivet for den indenlandske Afgift, vil Forbruget stige. Det sættes nu til 1¹/₅ Pot 8° pr. Individ og vil antagelig ret hurtigt kunne ventes at gaa op til 4 Potter pr. Individ, hvorved Forbruget af Spiritus stiger til ialt 43 Mill. Potter 8°. Heraf vil c. 9¹/₂ Mill. Potter 8° bruges til teknisk Brug, hvortil kan dyrkes 3800 Tdr. Land med Kartoffler og til Drikkebrændevin kan bruges Kartoffler efter Forholdet 25:7.2, altsaa af de 33.6 Mill. Potter 8°, som drikkes, kan bruges c. 24 Mill. Potter Kartoffelsprit à 8° = 9560 Tdr. Land med Kartoffler, altsaa ialt 13360 Tdr. Land med Kartoffler, hvoraf dog maa gjøres et Afdrag, hvis der bruges Melasse og en Del af den tekniske Sprit fremstilles af Sukkerroer*).

*) Petroleumsindførslen til Danmark andrager 47 Mill. Potter; er-

Regner man $\frac{1}{6}$ af det dyrkede Areal med Rodfrugter, faar man, at c. 80,000 Tdr. Land kan drage Nytte heraf, hvis Rodfrugterne kunne betaales med en tilfredsstillende Pris.

Her kommer et meget væsentlig Punkt. Om Udførsel af Spiritus uden Udførselspræmie kan der ikke blive Tale, vi have kun vort indenlandske Marked, som er meget begrændset, hvorfor man maa finde Midler til at begrændse Konkurrencen. Nu kunde man sammenligne med Roesukkerfabrikationen, som har reguleret sig selv; her maa man dog ikke glemme, at Roesukkerfabriker kun kunne trives i Landets bedste og mildeste Egne, at de kræve store Anlæg med særlig gode Kommunikationer og Forbindelse med Raffinaderi, som er kostbart at anlægge, og at der til Anlæg af Roesukkerfabriker kræves meget store Kapitaler, medens Landbrænderier til Roer og Kartoffler ikke koste meget mere end et Andelsmejeri. Et Sukkerroebrænderi, som i 72 Arbejdsdage skal behandle Afgrøden af 40 Tdr. Land, koster c. 30,000 Kr., og et Kartoffelbrænderi, som i 72 Arbejdsdage skal behandle Afgrøden fra 70 Tdr. Land, koster ligeledes c. 30,000 Kroner. Der er saaledes Grund til strax at overveje, om ikke Konkurrencen let kan drive Prisen paa Spiritus ned, saa der ingen Fortjeneste bliver paa Raamaterialet. Den Sukkerroe, som anvendes til Spiritus, stiller ikke saa store Fordringer som den til Sukker, og Kartoffler trives, som bekjendt, godt paa de tarvelige Jorder. Findes der ikke en Regulator, vil det gaa som i Tyskland, hvor der er en fuldstændig Spiritusmisère, en Overproduktion, som bliver i høj Grad ødelæggende for denne Industri og for hvilken den eneste Redning er en Reduktion af Produktionen, hvorom det dog selvfølgelig

stattes denne af Sprit og man regner den dobbelte Nyttvirkning, faar man, at der hertil kræves 38,000 Tdr. Land med Kartoffler. Med lige Nyttvirkning bruges 19,000 Tdr. Land. Dette er dog kun et Tankeexperiment, thi Sprit vil ikke kunne fortrænge Petroleum helt.

er vanskeligt at blive enig og vel endnu vanskeligere at bevare Enigheden.

Det bedste System er vist at monopolisere Brændevinsbrændingen under Statens Kontrol, saaledes at Staten fastsætter, hvor meget Spiritus der maa tilvirkes, hvilken Betaling der vil være at erlægge for Rektifikationen samt Prisen paa den færdige Vare. Der kunde da dannes Andelsselskaber for Tilvirkning af Raasprit og denne sendes til Rektifikationsanstalter, hvortil de nuværende Spritfabriker kunne anvendes, ligesom disse til Tider kunne anvendes som Brænderier i stort Omfang, navnlig hvis Rodfrugthøsten maatte slaa fejl. Det vanskeligste bliver at afgjøre, hvor Landbrænderierne skulle ligge, thi — som oplyst tidligere — kan der langt fra blive nok til hele Landet. Ved Fordelingen turde det være berettiget at tage Hensyn til Hartkornet, altsaa til Jordens Bonitet. Af det besaaede Areal dyrkes følgende Procentdel (i 1896) med Kartoffler: Kjøbenhavns Amt 3.4 pCt. (10.1), Frederiksborg Amt 8.3 pCt. (14.0), Holbæk Amt 2.9 pCt. (12.1), Sorø Amt 1.9 pCt. (10.9), Præstø Amt 0.7 pCt. (10.6), Bornholms Amt 6.5 pCt., Maribo Amt 0.7 pCt. (9.8), Svendborg Amt 2.0 pCt. (10.8), Odense Amt 2.1 pCt. (10.2), Vejle Amt 2.7 pCt. (18.9), Aarhus Amt 2.1 pCt. (18.1), Randers Amt 3.3 pCt. (17.6), Aalborg Amt 8.4 pCt. (28.5), Hjørring Amt 4.3 pCt. (31.6), Thisted Amt 5.9 pCt. (22.1), Viborg Amt 4.4 pCt. (28.1), Ringkjøbing Amt 6.3 pCt. (45.0) og Ribe Amt 5.3 pCt. (39.5). I Parenthesen er anført Tdr. Land pr. Tønde Hartkorn. Der er saaledes allerede en udpræget Tilbøjelighed til at dyrke Kartoffler i de magrere Egne og disse trænge ogsaa mest til noget, som kan tilføre dem Gjødningskraft og Indtægt. De her i Landet til Brænderibrug anvendte Kartoffler ere langt overvejende benyttede i Jylland. Hvor Kartofflerne skulle dyrkes, kan der herske afvigende Meninger om, hvorimod man formentlig vil være enig om, at det bliver ganske nødvendigt at regulere Produktionsmængden, hvis man vil indrette sig paa i saa stort Omfang som muligt at benytte Rodfrugter som Raamateriale for Brændevinstilvirkningen.

En saadan Regulering er iøvrigt ingenlunde ukjendt i Udlandet, idet Monopol er indført baade i Rusland og Schweitz — i Czarriget og i Republikken.

Ved Lov af 1897 bestemtes det at indføre Monopol i Rusland, først i 4 Gouvernementer og efterhaanden i hele Landet. Tidligere var Brændevinsbrændingen en Landbrugsindustri, som var privilegeret for Adelen og udgjorde et Led af de større Landbedrifter. Ved Indførelse af Accisen i 1863—64 blev der ikke taget Forholdsregler, som sikrede denne for Produkternes Værdiforøgelse og for Jordens Forbedring betydningsfulde Industri, idet der blev givet saadanne Begunstigelser til de større Brænderier, at de mindre havde vanskeligt ved at konkurrere. Antallet af Landbrænderier faldt fra 4017 til 2708 i 1872—73 og til 2091 i 1882—83. I 1890 blev der givet de mindre Brænderier nogen Begunstigelse og i 1897 blev Monopolet vedtaget, som yderligere styrkede Landbrænderierne.

Denne Lov bestemmer, at Staten opkøber og rektificerer eller lader under sin Kontrol rektificere alt Alkohol og Brændevin, som gaar ind i Forbruget. $\frac{2}{3}$ af Forbruget tages fra de lokale Brænderier og til Priser, som aarlig fastsættes af Finansministeren, som herved tager Hensyn til Høstudbytte af Korn og Kartofler og til Fabrikationsudgifter. For at begunstige de smaa Brænderier er det bestemt, at saadanne Brænderier, som i Aarene 18⁹²/₉₃ — 18⁹⁴/₉₅ ikke have produceret mere end 61,500 Liter 40° Alkohol (= Udbyttet af c. 24 Tdr. Land à 100 Tdr. Kartofler) have Ret til at sælge hele deres Produktion og de større Brænderier have Ret til at levere 61,500 Liter. Resten af de to Trediedele af den til Forbruget nødvendige Mængde fordeles mellem de større Brænderier i Forhold til den største Produktion, de have haft i et af de 3 Aar, som gik forud for Monopolets Indførelse. Den sidste Trediedel kjøbes ved Licitation. Siden Monopolets Indførelse er Antallet af Rektifikationsanstalter med Destillationsapparater forøget, dog særlig i de Gouvernementer, hvor Monopolet er indført.

Den Alkohol, som Staten køber, leveres til Rektifikationsanstalter, som tilhører Staten, eller til private Anstalter, som Staten kontrollerer. Hele Rektifikationen udføres under Kontrol af Accisebestyrelsen, som kun modtager 90° Alkohol og af en nærmere bestemt Renhedsgrad. Det rensede Produkt afleveres til Statens Oplag, hvor det omdannes til Brændevin og efter Kulfiltrering aftappes paa Flasker og sælges under Navn af »Vodka«. Taffelbrændevin renses yderligere.

Der ydes en Støtte til Export af rektificeret Spiritus; denne Støtte i Forbindelse med de forbedrede Fremstillingsmaader har forøget Exporten af rektificeret Spiritus fra 2 Mill. Hektoliter 40° i 1888—1897 til 3 Mill. Hektoliter i 1898, medens den samlede Export — navnlig paa Grund af at Spanien i 1892 forbød Anvendelsen af Sprit, fremstillet af Korn, til Vinfabrikation — er faldet fra 8.6 til 5.7 Mill. Hektoliter. Hvor Monopolet er indført, sælges Brændevinen væsentlig i Regjeringens Udsalg, men den maa ikke nydes i disse. Den maa enten konsumeres i Hjemmene eller i Udskjænkingssteder, hvor den leveres i forseglede Flasker og til en af Regjeringen fastsat Pris, som findes paatrykt Etiketten. Herfra gjøres Undtagelser for de bedste Hoteller, som maa sælge til Priser, som de selv bestemme, men de maa betale den fastsatte Detailpris for Varen. Derimod have de Privatforretninger, som have Ret til at sælge Brændevin, en Rabat paa deres Forbrug, og Statens Brændevinsudsalg sælge tillige Øl, Porter o. s. v. for private Producenter, hvorpaa der tages en Fortjeneste. Tilladelse til Udskjænkning af Brændevin og til Salg af Øl m. m. er underkastet et særligt Reglement og ligeledes er der et Reglement for, hvilke Tider paa Dagen og hvilke Dage Salget maa finde Sted. Disse ere som Regel de samme for alle Statens Udsalg. Efter Indførelsen af Monopolet er Antallet af Udsalgs- og Udskjænkingssteder for Brændevin gaaet tilbage, medens Antallet af Udsalgssteder for Øl og Porter er steget. I 1886—95 var der et Udsalgssted for hver 826 Indbyggere og i 1898 kun et for hver 1295. Før Monopolet var der

i de 4 Gouvernementer, hvor det først indførtes, et Udsalgssted for hver 1587 Indbyggere, nu er der et for hver 2261.

Forbruget af Brændevin (40°) var i 1889 7.75 Liter pr. Individ, i 1898 var det 6.15 Liter.

Monopolet tilsigter at støtte de mindre Landbrændierier, og altsaa at ophjælpe en betydningsfuld Landbrugsindustri og tillige at formindske den skadelige Virkning af daarlig rensed Brændevin; endvidere forøger det Statens Indtægter ved, at den Salgsavance, Konsumenten betaler, omtrent fuldtud kommer Statskassen til gode. Inden Monopolet indførtes solgtes der daarlige Varer, indeholdende megen Fusel og ofte tilsat Stoffer, som ere behagelige at drikke, men skadelige for Sundheden. Antallet af Udsalgssteder var i uhyggelig Stigning og Brændevin solgtes paa Kredit, fortyndedes med Vand, ligesom det i det Hele laa i Privatfolks Interesse paa enhver Maade at opmuntre Drikkeriet og at tage den størst mulige Fordel ud af Brændevinssalg og Produktion.

Forskjellen imellem Rusland og Danmark er dog i alle Retninger saa stor, at det har mindre Interesse at studere Monopolets landøkonomiske og moralske Virkninger i Rusland, hvorfor vi ikke skulle gaa nærmere ind herpaa. Derimod har selve Monopolets ovenfor omtalte Konstruktion betydelig Interesse.

I Schweiz bemyndigedes Forbundsregjeringen ved Lov af 1895 til at træffe Foranstaltninger til at indskrænke Misbrug af stærke Drikke. I Kraft af denne Lov har Forbundsregjeringen siden 1887 haft Monopol paa destillerede Drikke, hvilket er gennemført paa følgende Maade:

Brænderiernes hele Produktion kjøbes af Regjeringen og sælges til en højere Pris. Regjeringen sælger Varen i store Partier (mindst 150 Liter) og Brænderierne ere under Regjeringens Kontrol. Baade de tidligere eksisterende store og smaa Brænderier ere ophævede og erstattede af Brænderier af Middelstørrelse, afpassede efter Produktionsevnen i det Distrikt, hvor man anser det for formaalstjenligt at

oprette saadanne. En Fjerdedel af den Alkohol, som konsumeres, kjøbes i Indlandet og fremstilles af Korn eller Kartofler, Resten kjøbes fra Udlandet ved Administrationens Foranstaltning. Alkohol til teknisk Brug sælges uden Fortjeneste efter at det er gjort udrikkeligt. Der gjøres Forskjel mellem Alkohol destilleret af Frugt eller Vin og Alkohol fremstillet af Korn eller Kartofler. Den første Kategori er kun beskattet, hvis Raamaterialet kjøbes fra Udlandet og der ingen Afgift er at betale udover Indførselstolden. For den sidstnævnte Kategori betales der altid Afgift. Grunden til denne Forskjel er, at Alkohol, fremstillet af Frugt eller Vin, altid vil falde saa dyr, ogsaa uden Afgiften, at Prisen alene forhindrer Misbrug, og Lovens Hensigt er at indskrænke Forbruget af den billigere og mere skadelige Kartoffelbrændevin. Kvaliteten af Korn- og Kartoffelbrændevin kontrolleres af Regjeringen, medens andre destillerede Drikkevarer er under Tilsyn af Kantonernes Administration. Den tidligere Afgift for at føre Varen fra et Kanton til et andet er ophevet. Erstatning for denne Indtægt udredes til Kantonerne ved Hjælp af den Indtægt, Monopolet giver Staten.

Bevillingen til Udskjænkning og Salg gives af det paagjældende Kantons Administration og Afgiften gaar i disses Kasse. Derved er Prisen paa destilleret Drikke gaaet i Vejret. Salg af over 40 Liter er fri for Kontrol.

Ved Behandlingen af dette Spørgsmaal har Forbundsregjeringen maattet tage Hensyn til de Følger for Landbruget, Finanserne og Sundhedstilstanden, som Monopolets Indførelse vilde medføre. Tidligere vare Brænderierne enten saa store, at de ikke kunde forsynes med Raamaterialier fra deres naturlige Opland, hvorved Import af fremmede Varer opmuntredes, eller de vare saa smaa, at de vare uden Betydning som Forbrugere af Raamaterialier; Fordelen ved det ny System er, at Forholdet mellem Tilbud og Efterspørgsel er langt bedre reguleret og Affaldsstofferne fra Brænderierne komme langt bedre til Nytte end hidtil, hvor Tilbudet enten var for stort eller for lille efter Egnens Behov.

Omtrent 70 Brænderier af Middelstørrelse have erstattet de hidtidige 1450 store og smaa Brænderier og de maa kun bruge indenlandske Raavarer, idet den Pris, Staten betaler dem for deres Fabrikat, sætter dem i Stand til at betale en tilfredsstillende Pris for de Raavarer, de bruge. Da de hidtidige Brænderier nedlagdes, blev der herfor udbetalt en Erstatning af c. 2.7 Mill. Kroner. Erstatningen er ikke stor, begrundet i, at der Intet beregnes for Forretningens Værdi, kun Ejendommens Værdiforringelse og Værdien af Bygninger og Inventar udbetaltes.

Nedgangen i Alkoholproduktionen har givet Stødet til en Fremgang af Bryggerivirksomheden.

Ved Forandringen har Statskassen mistet en betydelig Toldindtægt ved Alkohol, som dog er erstattet ved den forøgede Import af Cider, Øl og Vin. Kantonernes mindre Indtægt ved selve Brændevinsafgiften kompenseres ved deres Andel i Overskudet ved Monopolet. 10 pCt. af Indtægten skal af Kantonerne anvendes til Indretning og Opretholdelse af Institutterne til Bekjæmpelse af Alkoholisme.

Resultatet af Monopolets Indførelse er en meget betydelig Nedgang i Forbruget af stærke Drikke, og Kvaliteten af disse er gaaet betydelig frem. Detailavancen er gaaet ned paa Grund af, at de til Regjeringen betalte Priser skulle publiceres.

De enkelte Kantoner have en vis Frihed med Hensyn til Reglerne for Salget og den Betaling, der udredes for Udskjænkning og Salg. Indtægten gaar i Kantonets Kasse, som udbetaler en Del af den til Kommunerne. Som Exempel paa de Afgifter, som opkræves, kan anføres Kanton Bern. Tilladelse til Udsalg betales med 22—360 Kroner for Spiritus og 36—216 Kroner for Øl og Vin. Kroer og andre Udskjækningssteder betale 144—1440 Kroner og Spisehuse, som ikke sælge Spiritus, betale 36—216 Kroner. Salg af Udskjæknings- eller Salgsbevilling uden særlig Tilladelse er forbudt og Indehaveren skal bo paa Stedet. Der er Forskrifter, som sikre Be-

tjeningen den fornødne Hviletid, og Kvinder under 18 Aar maa ikke varte op. Lovgivningen i de andre Kantoner er omtrent den samme som i Kanton Bern.

Ved Lov af 1900 ere disse Bestemmelser undergaaet nogen Forandring, hvoraf skal nævnes følgende: Forbruget af indenlandsk tilvirket Alkohol nedsættes til $\frac{1}{4}$ og maa ikke overstige 3 Millioner Potter absolut Alkohol. Dog kan Produktionen et enkelt Aar forøges mod tilsvarende at formindske den i det følgende Aar. Forbundsregeringen bestemmer Beliggenheden af Brænderierne. Leveringen udbydes i Partier paa mindst 15,000 og højst 100,000 Potter absolut Alkohol pr. Brænderiaar. Der maa ikke betales højere Pris end hvad der svarer til Udgiften i et godt indrettet Brænderi, dog uden at Bærmen regnes med, idet denne regnes som Brænderiets Fortjeneste (Kartoffelprisen i Schweiz var i Gjennemsnit af Aarene 1887—93 c. 4 Kr. pr. Tønde og i Tyskland 2 Kr. 40 Øre pr. Tønde). Et Brænderi kan ikke faa mere end ét Parti at levere. Der maa kun bruges indenlandske Raastoffer, dog kan Forbundsraadet i Tilfælde af Misvæxt dispensere herfra. Tilbud fra særlig kartoffel-dyrkende Egne skulle foretrækkes, ligeledes have Andelsbrænderier en Forret til at komme i Betragtning. Forbundsraadet fastsætter den Pris, Monopolbestyrelsen skal tage for Alkohol, som dog ikke maa være under 86 Øre og ikke over 108 Øre pr. Pot absolut Alkohol. Forbundsregjeringen skal drage Omsorg for, at den til Salg udbudte Alkohol er tilfredsstillende rensat.

Alkohol til teknisk Brug, Eddikefabrikation, Rengjøring, Opvarmning og Belysning sælges af Monopolbestyrelsen uden Fortjeneste. Prisen fastsættes for 5 Aar ad Gangen paa Grundlag af det tidligere Femaars Priser.

Indtægten ved Monopolet fordeles mellem Kantonerne efter hvert Forretningsaars Udløb i Forhold til Folketallet.

I Schweiz har saaledes Regjeringen overtaget en-gros Salget af Alkohol, idet Staten køber hele Forbruget og sælger det med en Fortjeneste, som dog er begrændset

ved Fixeringen af Salgsprisen. Hele Overskudet gaar til Kantonerne, idet Staten kun har Toldindtægten ved indført Spiritus. Monopolforvaltningen maa dog forrente og afdrage til Statskassen de Udgifter, som Monopolets Indførelse har paaført denne. Der sælges kun absolut Alkohol, som af Mellemandelen omdannes til Drikkevarer. Ganske mærkeligt er det, at kun en mindre Del af Forbruget maa fremstilles i Landet. Imellem Rusland og Schweiz er der den betydelige Forskjel, at i Rusland er der ikke ved Lov paabudt Nedlæggelse af Brænderier, hvad Schweiz har paabudt imod en — som det synes — ringe Erstatning. Endvidere er der den Forskjel, at den russiske Brændevinsadministration køber rektificeret Spiritus, hvorimod Rektifikationerne i Schweiz besørges af Producenterne, som levere den rektificerede Vare til Monopoladministrationen.

Til Foredraget knyttedes følgende Diskussion:

Landstingsmand la Cour var enig med den ærede Foredragsholder i meget af det, han havde fremsat. Brændevinsbrænderierne i Aalborg og Hobro have brugt overordentlig store Mængder af Kartoffler, men Kartoffelavlens er gaaet tilbage, siden Majs er kommen til, eftersom Kartofflerne ikke kunne optage Kampen med Majs til Produktionen af billig Sprit. Det er umuligt for Landbruget at faa en virkelig Indtægt ud af Kartoffelafgrøder. Det staar derfor klart for Taleren, at skal Kartoffelavlens fremmes, maa der lægges større Vanskeligheder i Vejen for Brænderierne i Retning af at skaffe sig Adgang til billig Majs, end der hidtil har været. Der maa ligefrem, som Landbrugstoldkommissionen har udtalt, lægges en forsvarlig Skat paa Majs; derved vilde Kartofflen stige i Pris. Kommissionens Udtalelser med Hensyn til dette Spørgsmaal ere saa klare og fyldige som vel mulig. Naar man frygter for, at en stærk Kartoffelavl skulde bidrage til,

at man her i Landet fik oprettet en Del Brænderier, som mulig vilde producere mere Sprit, end Markedet kunde forbruge, saa vilde Taleren her overfor sige, at Landmændene, som jo ere interesserede i at faa et saa stort Udbytte som mulig af deres Kartoffler, ikke behøve at blive ængstelige, hvis der skulde blive produceret en Del flere Kartoffler, end Brænderierne kunne udnytte til Spritfabrikation, eftersom Kartofflerne jo ogsaa kunne finde Anvendelse paa anden Maade. Taleren kunde saaledes meddele, at i hans Egn har det stillet sig saaledes, at samtidig med, at Brænderierne gik ned til kun at ville betale 160 Øre pr. Td. Kartoffler, tilbød de største Federe at betale 2 Kr. pr. Td. og anvendte Kartofflerne med Fordel, og denne Pris holdt sig gennem flere Aar. Man behøver altsaa, som sagt, ikke at være ængstelig, om ogsaa Kartoffelavlens skulde blive saa stor, at den ikke alene kunde udnyttes til Brænderibrug, eftersom der er andre Maader at anvende den paa.

Hvad angaar Sprit til industrielt Brug, da troede Taleren, at den Sag burde tages op, naar Lejlighed dertil gaves, eftersom det var ønskeligt, at der deraf blev anvendt mere her i Landet end hidtil har været Tilfældet. Et Spørgsmaal, der imidlertid maa tages Hensyn til, er Affaldet fra Brænderierne, og der er da ikke Spørgsmaal om, at Bærmen af Majs er langt at foretrække for Bærmen af Kartoffler, og her er altsaa en Fordel for den, der bruger Majs, idet han har lettere Adgang til at faa Affaldet afsat end den, der bruger Kartoffler.

Toldinspektør Moltzen: Hvis man vil opelske Landbrænderier, er der kun to Veje at gaa, enten at lægge Told paa Majs, som den ærede foregaaende Taler bemærkede, eller at gaa over til en Monopolisering af Brænderidriften. For c. 8 Aar siden fik Taleren den Opgave at undersøge, hvad det vilde koste at gaa over til Monopol, og han kom da til det Resultat, at det vilde koste, højt anslaaet, 11 à 12 Mill. Kroner. Taleren havde nemlig tænkt sig, at det skulde gaa for sig paa den Maade, at Staten skulde købe samtlige Rettigheder til Brændevinsbrænding for en ved Taxation bestemt Sum, samt tillige købe de bedste af de største Brænderier i

et saadant Antal, at det kunde anses tilstrækkeligt til Produktionen af den Sprit, som det kunde antages, at Landet havde Brug for. Landbrænderierne skulde derimod ikke kjøbes. Endvidere var det Talerens Mening, at Staten ikke selv skulde drive de Brænderier, den havde kjøbt, men derimod forpagte dem bort, ligesom ogsaa Rektifikationsanstalterne skulde drives af Forpagtere. Staten skulde da fastsætte en Pris for den Sprit, som Brænderierne skulde levere til Rektifikationsanstalterne, som ikke maatte sælge Sprit underhaanden, og for den rektificerede Sprit skulde der ogsaa af Staten fastsættes en bestemt Pris. Statens Indtægt var da Forpagtningsafgiften minus de eventuelle Udgifter ved den hele Foranstaltning.

Hvad Landbrænderierne angaar kunde man f. Ex. give dem nogen Begunstigelse lige over for Fabrikdriften, og efterhaanden som der opvoxede flere og flere Landbrænderier, kunde Staten da nedlægge et eller flere af dem den tilhørende Brænderier, saa at Driften efterhaanden gik over til Landbrænderierne.

Taleren troede, det vilde have lange Udsigter med at komme til et Brænde vinsmonopol, men den Tid maa komme, da Staten bliver nødt til at gaa over til Monopoldrift; muligvis kan der nemlig med Tiden dannes et privat Monopol, som kan udnytte Forbrugerne paa en unaturlig Maade, saa at Staten maa træde til. Brænderiernes Antal er aftaget betydeligt, hvad der skriver sig fra, at de smaa Brænderier ikke have kunnet konkurrere med de store. Nu vil man have fuselfri Akvavit eller bayersk Øl, eller ogsaa slet ingen af Delene, idet mange ere gaaede over til at blive Afholdsfolk. Højskolerne virke ikke saa lidt i den Retning, og dernæst synes der at hæve sig Røster blandt Arbejderne for Afholdenhed, eller i det mindste for Maadehold, og navnlig det sidste, syntes Taleren, havde udøvet sin Virkning, hvad man kunde mærke paa Ølforbruget. Det er nemlig ikke alene den kølige Sommer, som vi have haft i Aar, der har bevirket en Tilbagegang i Ølforbruget; Agitationen mod overdreven Nydelse af Øl paa Arbejdspladserne har ogsaa, som sagt, udøvet sin Virkning. Naar den ærede Foredragsholder stillede i Udsigt, at der vilde blive brugt 9 Mill. Potter Sprit til teknisk Brug, saa betvivlede Taleren

det, baade naar man saa hen til Sverrig og til Tyskland. Hvad det angaar at bruge Kartofler til Spritfabrikationen, da beror det hovedsagelig paa Størrelsen af Kartoffelavlén. I Tyskland er det saa godt som udelukkende Kartoffelavlén, der bestemmer Spritfabrikationen. Herhjemme bruger man ogsaa Kartofler til Spritfabrikationen, men naar de ere slupne op, bruger man Majs.

Direktør Olesen: Det er vistnok, som Toldinspektør Moltzen sagde, vanskeligt i Forvejen at udtale noget om, hvor stort Forbruget af denatureret Sprit vil blive, hvis den bliver frigivet for Told; men det er givet, at der vil finde en Stigning Sted. Det har man set i de Lande, hvor den er bleven frigiven for Told, og Danmark er jo det eneste Land, der har Told paa det Produkt. Spørgsmaalet, som det her drejer sig om, er: Har det nogen væsentlig Interesse for Landbruget at faa Kartoffeldyrkningen fremmet ved Hjælp af Brænderier og at faa disse ført ud paa Landet, i Stedet for at Brænderierne nu ligge i Byerne og væsentlig drives som Industri? Naar man imidlertid ser hen til Tyskland og Rusland, vil dette Spørgsmaal vistnok blive besvaret bekræftende. Man lægger der en overordentlig Vægt paa at have Brænderierne liggende paa Landet, og her i Danmark har man ogsaa tidligere haft Brænderier liggende paa Landet, men medens Toldlovgivningen her i Danmark er gaaet i en saadan Retning, at de smaa Brænderier paa Landet slet ikke have kunnet konkurrere med de industrielt drevne Brænderier og saaledes ere forsvundne paa Landet, har man i de nævnte Lande vedblivende beholdt dem paa Landet, og Forholdet vil, hvis der skal ske en Forandring herhjemme, da blive dette, at man paa en Maade maa gaa tilbage igjen, og det vil blive noget besværligt. Med Landsthingsmand la Cour var Taleren enig i, at det vilde hjælpe noget for at fremme Kartoffeldyrkningen, hvis man indførte en Majstold, men det vil næppe være tilstrækkeligt, og navnlig ikke tilstrækkelig til at faa Brænderierne ført ud paa Landet, idet Kjøbstadbrænderierne ville vedblive at have Overtaget, og dertil kommer, som ogsaa er blevet bemærket, at naar man kan faa Majsbærme,

vil man ikke saa gjerne have Kartoffelbærme, i ethvert Tilfælde er Bærmespørgsmaalet et stort Tryk for Kartofflernes Vedkommende, og man er nu engang afhængig af Bærmesalget.

Med Hensyn til denne Sag har man det nærmeste Forbillede i Tyskland. Der har man, som den ærede Foredragsholder udtalte, taget Boniteten af Jorden i Betragtning. Den daarlige Jord, Mose- og Hedejord, skyder man til Side, og den gode Jord, der egner sig til Roedyrkning, skyder man ogsaa til Side; den Jord derimod, som egentlig kan give Kartoffler, men ogsaa kun den, begunstiger man og hjælper paa ved Anlæg af Brænderier. Taleren troede, at det, man nærmest skulde se hen til, men hvad der er vanskeligt at faa gennemført, er Monopolet. I Tyskland har man efterhaanden forandret og forandret paa Forholdene. Allerede i 80erne foreslog Bismarck, som havde et Par Brænderier paa sine Godser, at man skulde gaa til Monopol, som den eneste Udvej, der kunde føre Sagen fremad, men det lykkedes ham ikke at gennemføre Sagen. Det har imidlertid senere vist sig, at man stadig er misfornøjet med, hvad der er sat i Stedet, og i Tyskland ligger man i et stort Uføre med Overproduktionen. Hvis der imidlertid herhjemme skulde være et alvorligt Ønske hos Landbruget om at benytte sig af Brænderidriften til at faa Kartoffeldyrkningen fremmet, vilde det vistnok kunne gøres. Man skal ikke betragte Monopolet paa den Maade, at det er Regjeringen, der skal optage Driften af Brænderierne, men Regjeringen skal være den kontrollerende og ved Siden af have en anden Opgave, som egentlig er Hovedopgaven for Monopolet i Rusland, nemlig Reguleringen af Salget, men dette ligger udenfor, hvad der her er Tale om, og derfor skulde Taleren ikke komme ind derpaa.

Direktør Caroc: Der er blevet udtalt, at man ikke troede, at der vilde blive Anvendelse for 9 Mill. Potter Sprit til teknisk Brug, men Taleren mente, at dette ikke kunde siges saa lige, naar man saa hen til de Bestræbelser, der i Udlandet gøres for at anvende Spritten i forskellige Øjemed. I Tyskland er der i de sidste to Aar truffet Bestemmelser, der ordner og regulerer Salget af Sprit i teknisk Øjemed, og og-

saa i Frankrig har man faaet Øjnene op for dens Anvendelse i forskjellige Retninger, men det er dog først efter Udstillingen i Paris i Fjor, at man er kommen til at indse, at der opnaas betydelige Fordele ved at anvende Sprit til Belysning, til Varme og som Kraftkilde i Stedet for andre Brændstoffer. Alene af Spritlamper er der i Frankrig solgt 40,000 Stkr., og naar man regner, at en Lampe gennemsnitlig forbruger 100 Liter i Løbet af 1 Aar, vil det altsaa sige, at der er Anvendelse for 4 Mill. Liter Sprit aarlig alene til Belysning. Paa samme Maade stiller det sig i Tyskland. I de sidste halvandet Aar er der solgt ikke mindre end nogle og halvtredsindstve Tusinde Kogeapparater og 10,000 Lamper, hvorved altsaa Spritforbruget er blevet betydelig forøget. Hvad Motorerne angaa, da ere de i den allersidste Tid naaede til en stor Fuldkommenhed i teknisk Henseende, saa at de, naar man lægger den tyske Enhedspris for Sprit til Motordrift til Grund — 15 à 16 Pf. pr. Liter — kun forbruge for 6 Øre pr. Hestekraft i Timen. Det er altsaa en overordentlig billig Kraftkilde, der her haves. Paa de bayerske Jernbanestationer er man gaaet over til Spritbelysning, og man er godt i Gang med at indføre Spritglødelamper paa de preussiske Statsbaner. Lamper til Belysning i det Fri ere bragte til stor Fuldkommenhed og ligne i det Ydre næsten elektriske Buelamper; de give et smukt og billigt Lys. Lamper, der have en Lysstyrke af 60 Normallys, bruge ikke mere end $\frac{1}{8}$ Liter i Timen; Lamper, der have en Lysstyrke af 45 Normallys, bruge kun $\frac{1}{14}$ Liter i Timen, og der er smaa Lamper til Stuebelysning, der kun bruge $\frac{1}{24}$ Liter i Timen, eller med andre Ord for kun 1 Pf. i Timen. Dertil kommer, at denne Belysning er renlig og ikke explosionsfarlig i Sammenligning med Petroleum, oser ikke og Lamperne ere lette at paafylde med Vædske. Taleren mener, det vil være en overmaade fordelagtig Belysning at have paa Landet, og hvad Motorerne angaa, da ville Petroleumsmotorerne blive skudte til Side af Spiritusmotorer; i det mindste er det saaledes, at man i Tyskland er kommen til den Erkjendelse, at Spritmotorerne ere i alle Henseender, uden Undtagelse, Petroleumsmotorerne overlegne.

Af disse i al Korthed fremsatte Oplysninger fra Udlandet, vil man vistnok have faaet det Indtryk, at Sagen sikkert er noget større, end man er tilbøjelig til at antage efter det Kjendskab, man har til Sprittens Anvendelse herhjemme.

Professor Maar: Alle ere vistnok enige om, at der ikke vil være meget at gjøre ved denne Sag, med mindre Lovgivningsmagten tager fat paa den, og for saa vidt kan det have lange Udsigter med dens Realisation. Men naar Præsidiets har sat denne Sag paa Dagsordenen, tør man formode, at det dermed har haft for Øje at faa Udtalelser frem angaaende Sagen og da navnlig med Hensyn til det Spørgsmaal: Hvilken Betydning har det for Landbruget at faa Driften forandret paa den Maade, som man har gjort i Tyskland, nemlig at man har Brænderier paa Landet, saa at Landmanden har let ved at faa Bærmen tilbage. Det var herom Taleren vilde gjøre et Par Bemærkninger, og han haabede, at de maatte blive supplerede fra anden Side.

Hvis man vil gjøre sig en Forestilling om, hvorledes det vil stille sig, hvis denne Sag gennemføres, maa man se hen til andre og lignende Forhold. Gaar man da ud fra, at den Spritmængde, som for Tiden produceres, blev produceret paa Landet, og tænker man sig fremdeles, at Forbruget af Spirit i teknisk Øjemed vil gaa op som af Foredragsholderen antydet, vil man komme til et Kartoffelareal saa stort som det nuværende Sukkerroeareal; og tænker man sig endvidere Muligheden af at fordrive Petroleum som Belysningsvædske og Kraftkilde, vil man komme langt højere op med Kartoffelarealet. Efter alle de fra Tyskland foreliggende Erfaringer, maa man tilskrive den her fremdragne Sag meget stor Betydning for det praktiske Landbrug, og denne Betydning ligger i, at man kan dyrke et stort Areal med Kartoffler og have alle de Fordele, som følge med en betydelig Rodfrugtkultur. Man faar derved Midler i Hænde til at bringe den lette Jord i Gjødningskraft og vedblivende holde den deri, idet man faar Af-faldet tilbage, og der er endvidere den særegne Omstændighed ved Kartoffelavlens fremfor Sukkerroeavlens, at man maa indføre Korn, hvis gjødende Bestanddele gaa over i den

øvrigt Gjødning og bidrage til at frugtbargjøre Jorden. Taleren fandt, det var rigtigt, at dette ikke henstod uomtalt, men han haabede, at tilstedeværende praktiske Landmænd vilde give deres Mening tilkjende.

Professor Steenberg troede ikke, at de Bestræbelser, der i Tyskland ere fremme for at afløse Petroleum med Sprit som Drivkraft i Motorer, vilde kunne optages herhjemme i det Omfang som i Tyskland. Sprit har en Brændeværdi af en lille Smule over 4000, Petroleum har derimod en Brændeværdi af noget over 9000. Petroleum har saaledes $2\frac{1}{4}$ Gange Sprittens Energi, og naar man skulde bruge dem lige fordelagtig, skulde man altsaa ikke give mere end det halve eller knapt saa meget for Sprit, som man giver for Petroleum. Naar man sammenligner Glødenetlyset af Sprit med Lyset af Petroleum, kan det være, at det balancerer. Konsulent Schou mente, at Kartoffelsprit skulde være langt at foretrække for Roesprit, men i saa Henseende ere Forholdene vistnok ens. Avlen af sukkerholdige Roer er vistnok fordelagtigere end Avlen af Kartoffler; der kan vistnok paaregnes et Udbytte af c. 300 Centner pr. Td. Land, og det er ikke saa lidt over, hvad der kan avles af Kartoffler.

Fabrikant Christensen vilde slutte sig til Direktør Carocs Bemærkninger angaaende Sprittens Anvendelse til Belysning. Taleren havde arbejdet hermed i en Række af Aar og derved haft Lejlighed til at gjøre sig bekendt med Konstruktionen af Spritlamper. Den første af disse Lamper fremkom i Tyskland for 12 Aar siden og vakte stor Opmærksomhed. Det gik imidlertid med denne Industri som med saa meget andet, at den havde sine Børnesygdomme at overvinde; men de ere nu overstaaede, og man er nu naaet til at konstruere en Spritlampe, der giver et smukt og intensivt Lys og derhos et Lys, der er roligere end Petroleumslyset. Der er kun Et, der staar tilbage for at saadanne Lamper kunne vinde Indgang her i Landet, og det er Prisen paa selve Brændematerialet. Saa længe det er saa dyrt, som Tilfældet er nu, ville Spritlamper kun kunne blive Luxuslamper. Taleren

har set, at man i Tyskland i industrielle Etablissementer har afskaffet Gasbelysningen og er gaaet over til Anvendelsen af Sprit til Buelamper. Foruden til Belysning anvendes Sprit, som tidligere nævnt, ogsaa til Kogeapparater. Naar man lægger alt dette sammen, vilde man vistnok, hvis Forholdene ellers vilde tillade det, komme til et større Forbrug af Sprit, end Professor Steenberg er tilbøjelig til at tro.

Regjeringskonsulent R. Schou skulde indrømme, at det var umuligt at udtale nogen bestemt Mening om Størrelsen af det Kvantum Sprit, der her i Landet vilde blive anvendt i teknisk Øjemed. Taleren havde bygget paa det tyske Forbrug, saaledes som det er fremkommet i Løbet af de sidste 13—14 Aar, og udtalt, at det vilde tage mange Aar at naa hertil. I Sverrig er man ikke højt oppe med Forbruget af Sprit i teknisk Øjemed, men man maa her tage i Betragtning, at i Sverrig er Petroleum ikke belastet med Told. Det er meget vanskeligt at anstille Sammenligninger, da Forholdene de forskjellige Steder ere yderst forskellige.

Hvad Spritlamperne angaar da har Taleren selv haft en saadan, og han maa indrømme, at disse Lamper give et godt Lys, men Glødenettene ere skjøre, og det er derfor bekosteligt at have dem i en almindelig Husholdning. Man kan ikke flytte en saadan Lampe ret mange Gange uden at Nettet gaar i Stykker. Derimod skal det indrømmes, at saadanne Lamper egne sig udmærket til Luxusbelysning i Stedet for elektriske Lamper. I det Hele taget kan man sige, at naar der fremkommer en ny Industri, bevirker det, at der tages fat paa Forbedringen af det tilsvarende gamle. Da det elektriske Lys fremkom, søgte man at forbedre Gasbelysningen, og Resultatet er de Auerske Brændere. Nu er Spritten kommen til at spille en Rolle i Belysningens Tjeneste, og man arbejder da paa at faa Petroleumlamperne forbedrede ved Anvendelse af Glødenet. Ogsaa paa Motorernes Omraade arbejdes der paa at faa Drivkraften forbedret. Man har derfor vanskeligt ved at dømme om, hvorledes det Hele vil udvikle sig i Praxis.

Hvad Anvendelsen af Sprit til Motorbrug paa Landet

angaar, da antager Taleren, at der ikke vil være Tale derom i noget større Omfang, da man jo f. Ex. i Mejerierne er nødsaget til at have Dampkraft. I Anledning af den Sammenligning, som Professor Maar anstillede mellem Sukkerroevavlen og Kartoffelavlen, da vilde Taleren blot bemærke, at i Toldbeskyttelsesforeningen fremdrog Hofjægermester Tesdorpf for nogle Aar siden dette Spørgsmaal og udtalte, hvad der er fuldstændig berettiget, at Landbrænderier, anlagte paa Benyttelse af Kartoffler, vilde faa en lignende Betydning for den magre Jord som Sukkerindustrien for den bedre Jord. Dette er en god Sammenligning, og derhos ere Kartofflerne mindre tilbøjelige end Roerne til at slaa fejl.

Det er ganske rigtigt, som der er sagt, at der her i Landet drikkes en Del Roesprit i Form af indført Spirituosa: Cognac o. l., men det kan ikke give nogen Vejledning med Hensyn til denne Sag. Det afgjørende er: Ser Landbruget nogen større Fordel ved at faa Brænderiindustrien ført ud paa Landet, og vil Landbruget interessere sig for at faa den Sag gennemført? Dette er det centrale i det hele Spørgsmaal. Efter de Oplysninger, som Taleren havde faaet af d'Hrr. Olesen og Moltzen, troede han imidlertid ikke, at man kunde vente, at Folk vilde anvende Roesprit som Drikkesprit, og herhjemme er man jo ikke videre perfekt i at lave Cognac som i Frankrig.

Direktør Caroc gav en Del Oplysninger om Anvendelsen af Petroleum og af denatureret Sprit og illustrerede disse Oplysninger med en Række Tal. Derhos bemærkede Taleren, at Sprit ogsaa havde fundet Anvendelse ved Lokomobiler.

Landsthingsmand la Cour var af den Mening, at kunde man ikke faa højere Pris for Kartofflerne end den, der faas for Øjeblikket, vilde Kartoffelavlen ikke blive udvidet, om der saa bruges nok saa meget Sprit. Det vil blive Majs, der faar Overtaget. Sagen vilde altsaa ikke faa den Betydning, som man antager. Det var det Resultat, som Taleren var kommen til.

Regjeringskonsulent R. Schou: Naar man mener, at et Brænde vinsmonopol ligger fjernt, kan man ogsaa sige, at Told paa Majs til Brænderibrug ligger lige saa fjernt. Ved Monopolet siger man blot, at Produktet skal sælges til den og den Pris, og saa er man Herre over, hvilken Pris der skal betales for Raamaterialet. Naar der derimod brændes Sprit saa meget som man lyster, bliver der Overproduktion, og Landbruget faar saa en meget ringe Pris for Kartofflerne. Der er ikke andet at gjøre end at finde en Regulator for Produktionen. Det maa hedde: Saa meget maa brændes og saa meget maa der tjenes, og derved kan man komme til at faa en tilstrækkelig høj Pris for Kartofflerne.

Ingeniør Zahrtmann: I Frankrig er Forholdet det, at for denatureret Sprit betales ikke en Afgift lig med Afgiften for Drikkesprit.

Generaldirektør Rubin havde forstaaet Regjeringskonsulent Schou saaledes, at Prisen paa Sprit skulde under Forudsætning af, at Staten fik Monopol, sættes saa højt, at det kan betale sig at dyrke Kartoffler (Schou: Ja!). Men selv om nu Staten ogsaa sætter Prisen paa Sprit til en vis Højde — lad den være 100 — saa at det kan betale sig at dyrke Kartoffler, saa er det dog ikke de samme Mennesker, der baade lave Spritten og dyrke Kartofflerne. Hvis man faar 100 for Sprit, og det ikke er forbudt at indføre Majs, og man kan tjene blot 1 Øre ved at tage Majs i Stedet for Kartoffler, tager man Majs, og naar man derfor her bruger Ordet »Landbrug«, lader man sig narre. Regjeringskonsulent Schou gaar ud fra, at Staten sætter Prisen saa højt for de Brænderier, der levere Sprit, at Brænderierne kunne staa sig ved at købe Kartoffler (Schou: Brænderierne skulle købe Kartoffler). Brænderierne kunne altsaa ikke købe deres Varer, hvor de ville; det bliver altsaa ikke et Statsmonopol, men — ja, hvad skal man kalde det — en Forpligtelse for Landbruget til at dyrke en vis Vare og for Brænderierne en Forpligtelse til at købe den samme Vare. Men et saadant Monopol troede Taleren ikke, man vilde faa indført. Taleren kunde tænke

sig, at man vilde indføre et Tobaksmonopol o. s. v. af finansielle eller af sanitære Grunde, men at indføre et Statsmonopol, hvis Hovedhensigt ikke er af fiskal Interesse, ikke er af hygiejnisk Interesse, men kun har til Hensigt at skabe en saadan Pris for en Vare, at en vis Samfundsklasse kan staa sig ved at dyrke et vist Produkt og tvinge Folk til at betale en saadan Pris, kan man vanskelig tænke sig. Landbruget siger altsaa nu, det kan ikke betale sig at dyrke Kartofler til Brænderibrug, fordi Kartoffelsprit skal konkurrere med Majssprit, men da det gjælder om, at Landbruget kan faa sin Kartoffelavl forøget og en bedre Pris for Varen, skal Staten overtage Brænderidriften, og hertil maa ikke bruges andet end Kartofler, for hvilke der skal sættes en saadan Pris, at det kan betale sig for Landbruget at dyrke den Vare. Det forekom Taleren, at det var noget af det mærkeligste, han endnu havde hørt.

Taleren kunde godt tænke sig et Brænderimonopol til Fordel for Statskassen eller for at hæmme eller standse Brændevidsdrinking, men det, som Monopolet her skulde bevirke var, at der blev fastsat en bestemt Pris paa den Vare, Brænderierne skulle bruge, og den skulde fastsættes med det for Øje, at Landbruget skulde kunne dyrke en vis Vare, som det ellers ikke dyrker, og som det øvrige Samfund skulde betale uafhængig af, om der ellers er Mening i den hele Foranstaltning. Men et saadant Monopol vil sikkert ikke kunne gennemføres.

Regjeringskonsulent R. Schou: Er det ikke det samme, der finder Sted ved Toldbeskyttelsen?

Generaldirektør Rubin: Nej! der er den Forskjel, at naar man engang for alle har bestemt Tolden paa en Vare, saa bliver det den indenlandske Producents Sag, om han vil fremstille Varen, og om han overhovedet kan klare sig ved at fremstille den; kan han ikke det, maa han standse sin Virksomhed. Her stiller Forholdet sig derimod anderledes. Den Told, som Staten fastsætter, skal rette sig efter, hvad Landbruget fortæller at Kartoflerne koste. I Aar kan Tolden alt-

saa være saaledes, næste Aar anderledes o. s. fr.; den vil stadig vexle, og det vil være uudholdelig. I det ene Tilfælde er Beskyttelsen en fast Størrelse, noget man har at regne med, i det andet Tilfælde bestemmer Producenten det Hele fra Aar til Aar.

Toldinspektør Moltzen: De Herrer, der have talt, staa hver paa sin Fløj. I Tyskland gaar man en Middelvej. Man har der 3 Slags Brænderier: Landbrænderier, Melassebrænderier og Fabrikdrift. Landbrænderierne betale en vis Afgift, Melassebrænderierne — og dem har man været svært paa Nakken af — betale en noget højere Afgift, og endelig kommer Fabrikdriften, som betaler en endnu højere Afgift. Paa en lignende Maade kunde man tænke sig at beskytte Landbrænderierne herhjemme, men dog kun paa den Betingelse, at de kun maatte benytte Produkter af egen Avl og anvende Gjødningen paa egen Jord.

Professor Maar: I Tyskland har man i stor Udstrækning benyttet sig af de der Landbruget tilstaaede Fordele. Der anvendes i Tyskland c. 35 Kv.-Mil Jord til Dyrkning af Kartofler til Brænderibrug.

Regjeringskonsulent R. Schou: Naar der fremtræder en Industri, stiller man den i Reglen under saadanne Vilkaar, at den kan trives. Det er her ikke Meningen, at Landbruget i Stedet for at faa 160 Øre for Tønden af Kartofler skal have 3 à 4 Kr. pr. Td.; men Meningen er, at denne Industri skal kunne afsætte sine Produkter til en rimelig Pris og saaledes, at der er Mulighed for, at Produktionen kan betale sig og at samtidig Staten faar Betingelserne for at benytte Monopolet fiskalt. Hvis Kartoffelhøsten slaar fejl, skal det tillades at bruge Korn. Iøvrigt maatte Taleren bemærke, at han ikke holdt paa Statsmonopol; derimod var han kommet til den Anskuelse, at et Statsmonopol blev Løsningen, hvis Landbruget ønsker Brændevinsbrænding gjort til en Landbrugsindustri, Det var langt fra tilstrækkeligt at gjøre teknisk Sprit afgiftsfri.

Præsidenten (Professor Segelcke) vilde paa Selskabets Vegne bringe Regjeringskonsulent Schou en Tak, fordi han havde draget dette Spørgsmaal frem og belyst det saa alsidigt og objektivt. Det var et Spørgsmaal, som vilde kunne faa stor Betydning for Landbruget, og derhos vilde Taleren rette en Tak til de Herrer, der havde beæret Selskabet med deres Nærværelse her ved Mødet og deltaget i Diskussionen, og saaledes ydet Bidrag til Sagens nærmere Belysning.

Meddelelser

fra

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Mejeristatistik.

Efter Anmodning af Landbrugsministeriet afholdt Selskabet i afvigte Efteraar et Møde med Repræsentanter for de samv. danske Landboforeninger, de samv. danske Mejeriforeninger og Dansk Mejeristforening for at drøfte og vedtage Forslag til en Sammenslutning af Smørprisstatistiken og Mejeridriftsstatistiken.

Ugentlig Indsamling og Offentliggørelse af Meddelelser fra Mejerier om de virkelig betalte Smørpriser, den saakaldte Smørprisstatistik, blev i 1894 paabegyndt af de samvirkende danske Landboforeninger og har under disses og Mejeriforeningernes Ledelse gennem et Fællesudvalg efterhaanden faaet en ikke ringe Betydning for Smørnoteringens Ansættelse og som Vejledning for Mejerierne ved Smørhandel.

Driftsstatistiken, der beskæftiger sig med Forhold vedrørende Mejeriernes økonomiske Drift og henter sit Materiale fra de enkelte Mejeriers Regnskaber, blev paa Initiativ af Mejeriforeningerne paabegyndt i 1898 og har været ledet af et af disse og Selskabet nedsat Udvalg.

Til begge Foranstaltninger er der bevilget Statstilskud, der i de senere Aar tilsammen har andraget 13,000 Kr. aarlig. Ministeriet ønskede imidlertid denne Bevilling

indskrænket til 9000 Kr. aarlig og forudsatte, at en her-til svarende Besparelse vilde kunne opnaas gennem en Sammenslutning af de to Virksomheder.

Af Forhandlingerne ved Mødet fremgik, at dette til en Begyndelse, ved stor Sparsommelighed, formentlig ogsaa vil vise sig muligt, men at Bevillingen paa 9000 Kr., efterhaanden som der inddrages et stedse større Omraade under det statistiske Arbejde, ikke vil kunne strække til.

Repræsentanterne for de samvirkende danske Mejeriforeninger og for Dansk Mejeristforening ansaa en Sammenslutning af de to Arter af Statistik for at være naturlig og ønskelig, medens Repræsentanterne for de samvirkende danske Landboforeninger vel fandt en Fællesledelse af Virksomhederne under eet Udvalg formaals-tjenlig, men mente, at det vilde være mindre heldigt at samle de forskelligartede Arbejder ved Udarbejdelsen af de to Arter af Statistik paa een Haand.

Imidlertid vedtoges det — med de samvirkende danske Landboforeningers her nævnte Forbehold — at foreslaa Ministeriet følgende Ordning af Mejeristatistikens Ledelse for Fremtiden:

- 1) Udarbejdelsen af Smørpris- og Driftsstatistiken samt Udførelsen af andre statistiske Arbejder vedrørende Mejeribruget overdrages en dertil af nedennævnte Udvalg udnævnt Mand, der tillige fungerer som Udvalgets Sekretær. Valget indstilles til Landbrugsministeriets Godkendelse.
- 2) Til at virke for Tilvejebringelsen af Materialet til Statistiken samt til at føre Tilsyn med de statistiske Arbejders Udførelse nedsættes et Udvalg paa 7 Medlemmer.

Tre Medlemmer vælges af de samvirkende danske Mejeriforeninger, eet Medlem vælges af Dansk Mejeristforening, to Medlemmer vælges af de samvirkende danske Landboforeninger, medens Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Mejerikonsulent er Udvalgets 7de Medlem.